

Анотація

Стаття присвячена питанням організації пізнавальної діяльності учнів у технології розвитку критичного мислення. Автори ґрунтовно характеризують сучасні підходи до уроку як форми організації навчання у цій технології, розглядають його структуру (складові) та методикою окремих частин. У статті подані численні практичні приклади з уроків різних предметів.

Summary

The article is devoted to organization of cognitive and other types of activities of students in the technology of development of critical thinking. The authors thoroughly characterize modern approaches to the lesson as a main form of organization of teaching in this technology, consider its structure (components) and the methodology of different parts. The article provides numerous practical examples from the lessons of various subjects.

Олена Пометун, Ігор Сущенко

ЯК РОЗВИВАТИ КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ УЧНІВ

Останнім часом критичне мислення - один з модних трендів і не лише в освіті. Освітня стратегія «Нова українська школа», зокрема, передбачає, що розвиток критичного мислення є одним з наскрізних завдань сучасної школи. Тому сьогодні часто можна чути запитання на зразок: чи є критичне мислення новим видом мислення? Які його особливості? Чи можна його розвивати? Як саме?

Якщо узагальнити думки багатьох дослідників, критичне мислення постає як складне, багатовимірне і багаторівневе явище. Цей тип мислення передбачає опанування і вільне використання людиною розумових стратегій і операцій високого рівня, що застосовуються для формулювання обґрунтованих висновків і оцінок та прийняття рішень.

Таке мислення можна і навіть необхідно постійно вдосконалювати/тренувати, так наприклад, як тренують м'язи спортсмени чи техніку гри - музиканти. І саме школа є ідеальним середовищем для навчання та розвитку критичного мислення в учнів, опанування ними інтелектуальними інструментами для організації власної розумової діяльності й умінь застосувати ці інструменти в реальному житті.

З педагогічної точки зору корисно уявити собі критичне мислення як чіткий перелік мисленнєвих операцій, яких поетапно, крок за кроком можемо навчати учнів. Отже, з цієї позиції під критичним мисленням розуміємо **такий тип мислення, що характеризується здатністю людини**

- **аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел;**
- **бачити проблеми, ставити запитання;**
- **висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;**
- **робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його.**

Для того, щоб навчання учнів цих операцій відбулося, необхідно запровадження спеціальної технології розвитку критичного мислення, що передбачає системні зміни у всіх компонентах навчально-виховного процесу:

по-перше, в його завданнях, оскільки формування в учнів мисленневих операцій високого рівня і відповідних ціннісних орієнтацій учнів (наприклад, довіри до результатів власних розумових зусиль, інтелектуальної мужності, відкритості до різноманіття думок та ін.) мають стати частиною ціле покладання того чи іншого уроку незалежно від предмета, який вивчається;

по-друге, в організації навчання, адже формування критичного мислення як соціального, неможливо без залучення учня до обговорення і відстоювання своїх думок в інтерактивному спілкуванні з однокласниками. Структура і методика уроку набувають специфічних технологічних характеристик, що їх вимагає мета навчання. Серед методів, що відбирає вчитель обов'язково мають бути спеціальні стратегії управління розвитком мислення учнів. Те саме стосується і засобів навчання;

по-третє, у способах контролю і корекції результатів навчання, які передбачають, разом з оцінкою інших навчальних досягнень дітей, виявлення і моніторинг характеристик критичного мислення учнів.

Очевидно, що технологія розвитку критичного мислення учнів, як і будь яка навчальна технологія, потребує всебічної і ґрунтовної характеристики, що неможливо в рамках окремої статті. Проте, практика навчання конкретного предмета може змінюватись поетапно. Одним з найважливіших етапів буде внесення системних змін в організацію навчання. Тому у даній статті предметом дослідження буде **міжпредметна технологія проведення уроку з розвитку критичного мислення**, яка залежно від предметного наповнення і дидактичних завдань може набувати різних характеристик (як типу уроку: набуття нових знань чи формування умінь тощо, так і змісту: математичного, історичного, біологічного та ін.)

Структура уроку з розвитку критичного мислення учнів передбачає побудову уроку з трьох основних частин: вступної, основної та підсумкової.

Вступна частина уроку (зазвичай перші 5–7 хвилин), яку в технології розвитку критичного мислення іноді називають *викликом*, є етапом актуалізації опорних знань і уявлень учнів та мотивації їх до навчання.

Під «актуалізацію» розуміється необхідність пожвавлення у пам'яті учнів опорних знань та життєвих уявлень, які треба лише «дістати» з довготривалої пам'яті. Саме слово підказує, що необхідно «зробити щось актуальним, потрібним» на час саме цього уроку. Опорними такі знання учнів є тому, що саме на них, як «на фундаменті, опорі» будуються наступні знання, оскільки наше мислення є асоціативним. Це дуже важливо з психологічної точки зору, оскільки знання стають міцнішими та осмисленішими, якщо вони отримуються в контексті того, що людина вже знає та розуміє. І навпаки, інформацію буде швидко втрачено, якщо вона запропонована учневі без контексту або без зв'язку з тими знаннями, які в нього вже були.

Крім того, таке звернення до вже засвоєного матеріалу підвищує увагу учнів до теми, проблеми, будить їх зацікавленість, тобто виконує мотиваційну функцію.

Мотивація до навчальної діяльності – це друге завдання вступної частини уроку. Оскільки, більшість вчителів скоріш за все чули від учнів «Навіщо мені потрібно вчити вашу ... (будь-яка назва предмету)», то важливість цього завдання не піддається сумніву. Діти мають усвідомити потрібність, персональну значущість того, чого можна навчитись на цьому уроці.

Отже, на цьому етапі методи і завдання, які пропонуємо учням, сприяють тому, щоб вони разом з учителем:

- освіжили наявні в них знання, уявлення, уміння, пов'язані з опрацьовуваною темою;
- провели інвентаризацію цих знань і уявлень (у тому числі, помилкових);
- зосередили увагу на новій темі;
- створили контекст для сприйняття нових ідей
- сформували позитивне ставлення, зацікавленість до процесу навчання.

Під час цього етапу, як і протягом усього уроку, важливо, щоб учитель говорив якомога менше, а надавав слово учням. Роль учителя полягає в тому, щоб виступати провідником, стимулюючи учнів до роздумів, уважно вислуховуючи їхні міркування. У цей час учні мають опанувати (вдосконалити) декілька важливих способів пізнавальної діяльності (умінь). Процес активного згадування того, що вони знають з опрацьовуваної теми, змушує їх аналізувати власні знання та уявлення. Це дає змогу визначити рівень власних знань і уявлень, до яких можуть бути долучені нові. Спеціальними методами, що сприяють розв'язанню цих завдань, окрім запитань вчителя, можуть бути кластер, асоціативний куш, мозковий штурм та. ін. Наведемо кілька прикладів.

На уроці з предмета «Я у світі» (4-й клас) з теми «Як зберігати природні багатства разом». Вчитель пропонує учням пригадати, які вони знають природні багатства і складає, разом з учнями, на дошці кластер.

На уроці у 6-му класі з математики «Зведення подібних доданків» вчитель може запросити учнів назвати, які вміння вони вже мають для роботи з виразами, і заповнити разом з ними першу і другу колонки таблиці «Знаємо-Хочемо дізнатись-Дізнались».

У 10-му класі на уроці з хімії «Карбон і силіцій, їх місце в періодичній системі хімічних елементів Менделєєва» вчитель пропонує учням, працюючи в парах, сформулювати 2-3 відкриті запитання, які можна поставити до Періодичної системи елементів Д.І. Менделєєва. Запитання мають починатися словами: «У чому полягає ...? Які...? Який...? Яка...? Як пов'язані ...? Про що говорить...? Що означає...? Як змінюються...?».

На уроці «Перебудова у Радянському Союзі й Україні» (Історія України, 11 клас) вчитель запрошує учнів висловитися, які асоціації в них викликає слово «перебудова». Він записує список цих асоціацій на дошці і просить учнів поміркувати над записаними словами. Потім запитує: з якими складнощами може зустрітися, людина, яка вирішила щось перебудувати? Чому інколи кажуть, що простіше побудувати новий дім, аніж перебудувати старий? Що потрібно було, на вашу думку перебудувати в СРСР та Україні у середині 80-х років?

Завершенням вступної частини є оголошення вчителем нової теми та передбачуваних результатів уроку, що стимулює усвідомлення школярами власних цілей навчання.

Після такого початку уроку учитель організовує активну діяльність учнів з дослідження, осмислення матеріалу, пошуку відповідей на раніше поставлені питання, постановки нових запитань і пошуку відповідей на них, що складає **основну частину уроку** (до 27-35 хвилин з 45-хвилинного уроку). Головним завданням цієї частини є конструювання учнями знань і навичок, формування власного ставлення до теми.

На цьому етапі уроку з розвитку критичного мислення учні за допомогою вчителя:

- порівнюють свої очікування з тим, що їм реально пропонують вивчити;
- ставлять питання щодо нового змісту;
- експериментують, пробують зробити що-небудь з того, чого навчаються, на практиці, виходячи з наявних у них уявлень, знань, умінь незалежно від того, чи є вони достатніми;
- аналізують отриманий досвід;
- переглядають свої очікування й висловлюють нові;
- виявляють головне, осмислюють теоретичні ідеї, концепції;
- відстежують хід власних думок;
- роблять висновки щодо змісту матеріалу;
- пов'язують зміст уроку з особистим досвідом;
- відпрацьовують уміння і стратегії мислення.

У цій технології, коли учень долучається до сприйняття нової інформації або ідей у процесі читання тексту, перегляду фільму, прослуховування лекції вчителя, він вчиться відстежувати своє розуміння нового й не ігнорувати прогалини в ньому, записуючи у вигляді запитань те, що не зрозумів, аби з'ясувати в майбутньому. Подальше відпрацювання й закріплення учнями нових знань і способів діяльності на цьому етапі уроку відбувається за допомогою різноманітних методів і прийомів організації їх активної самостійної роботи.

Обов'язковими є два елементи розвитку критичного мислення будуть індивідуальний пошук учнів і обмін ідеями в групах чи загальному колі, причому особистий пошук мусить неодмінно передувати обміну думками. Серед ефективних методів цієї частини уроку: читання в парах і узагальнення в парах, читання з визначенням опорних слів, читання з маркуванням, тонкі і товсті запитання та ін. Проілюструємо сказане прикладами.

На уроці з літературного читання у 4-му класі з вивчення фрагменту твору Марка Твена «Том Соєр» можна використати метод «читання в парах/запитання в парах» для роботи з біографічними відомостями про Марка Твена та «передбачення за опорними словами» під час читання уривку з твору «Чудовий маляр».

Під час вже названого уроку з історії України в 11-му класі «Перебудова у Радянському Союзі й Україні» можна використати порівняльну таблицю, запропонувавши учням визначити, за якими лініями можна порівняти такі явища як політика перебудови М. Горбачова і реформаторські дії М. Хрущова під час «відлиги». Очевидно, що серед таких ліній учнями мають бути визначені насамперед мета і

завдання політики, основні напрями реформ в економіці, політичній сфері, соціальній сфері, результати та наслідки реформ. Ця робота стане основою для оцінки та подальшого дослідження проблеми.

Коли учні зрозуміли ідеї уроку й виконали вправи для формування вмінь, слід перейти до **підсумкової частини уроку** (до 10 хв.). Її завданнями є узагальнення, систематизація (але не відтворення!) того, що вивчалось й рефлексія учнів щодо процесу і результатів навчальної діяльності. Цей третій етап уроку – найважливіша фаза для розвитку критичного мислення, що є рефлексивним за своєю природою. Необхідно, щоб учні подумали про те, чого вони дізналися, чого навчилися, запитали себе, що це для них означає, як це змінює їхнє бачення і як вони можуть це використовувати.

На цьому етапі учні разом з учителем:

- узагальнюють та інтерпретують основні ідеї уроку;
- обмінюються думками та висловлюють особисте ставлення до окремих положень матеріалу чи уроку в цілому;
- оцінюють набуті знання і уміння;
- ставлять перед собою додаткові запитання;
- планують застосування вивченого.

Саме на цьому етапі учні удосконалюють важливе уміння – резюмувати інформацію, викладати складні ідеї, передавати почуття й уявлення в кількох словах, співвідносити нову інформацію зі своїми сталими уявленнями, тобто свідомо пов'язувати нове з уже відомим. Методами розвитку критичного мислення на цьому етапі можуть бути сенквейн, бортовий журнал, дискусія, шкала думок та ін.

Наприклад, використовуючи метод обговорення в загальному колі, вчитель може запропонувати учням відповіді на запитання:

- *чи отримали ви сьогодні новий досвід, який саме?*
- *Які нові знання ви отримали на уроці?*
- *Про що б ви хотіли дізнатися більше?*
- *Які думки, почуття викликала у вас ця робота?*

На уроці з всесвітньої історії у 7-му класі з теми «Середньовічне суспільство» учитель пропонує учням за допомогою методу «Т-таблиця» обґрунтувати свою думку щодо висловлювання історика: «В епоху Середньовіччя усі члени суспільства – від короля до селянина – були пов'язані між собою відносинами залежності.»

На уроці з біології на тему «Клонування» (11 клас) вчитель пропонує учням сформулювати своє ставлення до клонування живих організмів, і вяти участь у блиц-дискусії, використовуючи метод «ПРЕС».

Якщо метою вчителя є побудова уроку, який розвиває критичне мислення учнів, варто пам'ятати, що критичне мислення - це неупереджене дослідження предмета або проблеми. Процес навчання (будова уроку) починається з визначення того, що ми вже про це знаємо, та чого належить навчитись, які запитання постають перед нами у зв'язку з темою уроку. Потім слід приступити до вільного виявлення учнями фактів і розгляду варіантів розв'язання проблем, а наприкінці перейти до заснованого на фактах осмислення власної позиції щодо відповідей на поставлені запитання. У процесі дослідження матеріалу особлива увага приділяється аналізу інформації і джерел, з яких вона надходить, порівнюються інформація,

зокрема й упередження і забобони як учня, так і інших учнів, і фахівців, виробляється основи для власних суджень.

Щоб дати можливість уявити собі цілісний вигляд уроку, наведемо приклад конспекту уроку з розвитку критичного мислення одного з вчителів-практиків, які співпрацюють з Освітньою платформою «Критичне мислення» Оксани Михайлівни Шуневич¹.

Тема уроку. Українська література 1920–1930 рр. Вступ

Очікувані результати. Після цього уроку учні зможуть:

- називати основні літературні угруповання 1920-х років;
- пояснювати значення терміна “розстріляне Відродження”;
- оцінювати наслідки втручання влади в мистецький процес;
- висловити власне ставлення до естетичних орієнтирів М. Хвильового.

Основні питання теми: 1. Літературні угруповання 20-30 рр.; 2. «Розстріляне Відродження»; 3. Літературна дискусія

Хід уроку

I. Вступна частина (до 10 хв.)

Учитель зазначає, що ключовим поняттям теми буде «розстріляне Відродження» і дає можливість учням передбачити, про що буде йти мова на уроці (на дошці складається кластер понять уроку).

Як варіант, учитель може запропонувати учням прочитати невеликий калейдоскоп думок про період, який буде вивчатися (подано нижче), і визначити слова, які, на їхній погляд, характеризують його точніше:

«Україна кипіла, як величезний казан на безперестанному шаленому вогні, і в цьому казані виварювалися думки й почуття, наново перетворювалися світогляди, дивно змінювалися люди. Тим-то літературні явища цієї доби становлять надзвичайно строкату картину» (Літературознавець Олександр Білецький).

«Росія самостійна держава? Самостійна!» Так і Україна самостійна! Українське мистецтво має розвиватися самобутньо» (М. Хвильовий).

«Без російського диригента наш культурник не мислить себе. Він здібний тільки повторювати зади, мавпувати. Він ніяк не може втямити, що нація тільки тоді зможе культурно виявити себе, коли найде їй одній властивий шлях розвитку. Він ніяк не може втямити, бо він боїться – дерзати!» (М. Хвильовий).

«Повна колективізація сільського господарства, зростання великих державних сільськогосподарських підприємств і озброєння радгоспів та колгоспів передовою машинною технікою... Піднесися до розуміння цих завдань, що стоять перед пролетаріатом СРСР і пролетаріатом цілого світу – є бойове завдання Спілки пролетарсько-колгоспних письменників» (З рішення Пленуму Спілки пролетарсько-колгоспних письменників “Плуг”).

«Коли Комуністична партія СРСР зрозуміла свою поразку, вона почала діяти забороненими методами: репресіями, замовчуванням, нищівною критикою, арештами, розстрілами... Трагічна доля покоління 20–30-х років демонструє усю силу українського духу, його творчий потенціал, необхідність свого шляху й незалежності від впливу інших культур.» (Вікіпедія).

Наприклад, учні можуть назвати слова: розмаїтий, різнобарвний, мінливий, трагічний; дискусійний, пошук, полярні погляди...

---

¹На сторінках Освітньої платформи «Критичне мислення» (www.criticalthinking.expert) нагромадження багато прикладів конспектів уроків з різних предметів, розроблених вчителями за допомогою експертів платформи і запроваджених у практику роботи. На сайті ви також можете знайти різноманітні теоретичні і практичні матеріали з проблеми.

Подальшу актуалізацію знань учитель може провести за допомогою таблиці «Знаємо-Хочемо дізнатися-Дізналися». Учні пропонується пригадати, що їм відомо про розвиток літератури у 20 роках ХХ століття і заповнити першу колонку таблиці. А потім запропонувати запитання для другої колонки.

Завершуючи актуалізацію, учитель оголошує тему й очікувані результати уроку.

II. Основна частина уроку до 25–30 хв.

Учитель пропонує школярам ознайомитися із літературним розмаїттям 20-х років ХХ століття за відповідним текстом підручника. Читаючи текст, учні мають заповнювати узагальнюючу таблицю.

Модерністські групи	Назва організації	Очільники й члени угруповань	Естетичні засади (ключові слова)
Символістські			
Футуристські			
Пролеткультівські			

Після закінчення роботи з текстом учитель запрошує учнів до обговорення таких питань:

- Про що свідчить таке розмаїття літературних угруповань?
- Як ви оцінюєте можливість письменників об'єднуватися в такі угруповання і відстоювати свої естетичні принципи?

Далі учитель пропонує учням об'єднатися в пари і прочитати уривок тексту «Згубне втручання компартії в літературний процес» і, застосувавши «читання з маркуванням», промаркувати текст такими символами: РВ – текст, пов'язаний з розкриттям сутності терміну «Розстріляне Відродження»; ДК – положення, що характеризують діяльність компартії, П – імена постатей, які стали жертвами більшовицького терору.

Після закінчення роботи учням пропонується обмінятися думками, відповідаючи на запитання:

- Чим керувалася компартія, коли замість такого розмаїття організацій створила єдину Спілку письменників Радянської України?
- Чому, на вашу думку, літературно-мистецький рух 20–30 років названо терміном «розстріляне Відродження»?

Для опрацювання наступної частини тексту, вчитель пропонує учням застосувати «метод опорних слів». Він запрошує учнів об'єднатися в пари і, читаючи текст, виписати з нього по одному-два ключових слова до кожної ідеї тексту «Літературна дискусія». Далі учні мають стисло переказати одне одному зміст прочитаного, користуючись записами.

Опорні слова (приклад): М. Хвильовий. Дискусія. До Європи! «Азійський ренесанс». Підтримка Хвильового. Сталін і «хвильовізм».

Інший варіант: якщо клас працює у швидкому темпі і має досвід роботи із структуруванням текстів, можна запропонувати учням об'єднатися в групи і закартографувати текст «Літературна дискусія 1925–1928 років».

Після опрацювання цієї частини тексту учнями учитель може поставити запитання:

- Які естетичні орієнтири накреслив М. Хвильовий для українського письменства?
- Як ви оцінюєте його позицію?
- Чому літературна дискусія була переведена в політичну площину? Які наслідки це мало?

III. Підсумкова частина (до 7 хв.)

Учитель пропонує учням завершити роботу з таблицею «Знаємо-Хочемо дізнатися-Дізналися». Остаточний вигляд таблиці, що заповнюється протягом всього уроку може бути таким

Знаємо	Хочемо дізнатися	Дізналися
Національне відродження п. ХХ ст. Україна – арена складних політичних подій. Перемога «диктатури пролетаріату». Утворення СРСР. Втрата Україною незалежності. НЕП. Репресії, голодомор. З одного боку – ліквідація неписьменності, відбудова після воєнних дій, революційна романтика, НЕПівський плюралізм. З іншого – розкол суспільства, розчарування, утвердження тоталітаризму в усіх сферах суспільства. На початку ХХ ст. у Західній Європі сформувався новий напрям у мистецтві й літературі – модернізм.	Які письменники творили? Чи впливала на літературний процес нестійка політична ситуація? Які літературні організації існували, які ідеї проголошували? Чи йшли українські літератори «в ногу» зі світовим письменством? Які були причини такої жорстокої розправи з літераторами?	- «багатоголосся» літературних угруповань і течій; - літературну дискусію, започатковану М. Хвильовим; - згубне втручання влади в літературу; - покоління митців «Розстріляного відродження»; - боротьбу двох протилежних тенденцій: гуманістичної, творчої, пошукової і централізованої, регламентованої.

Далі вчитель запрошує учнів до само оцінювання за допомогою «Аркуша самооцінювання», який може мати такий вигляд.

Показник: Тепер я можу	Бали від 1 до 3
назвати основні літературні угруповання 1920-х років	
пояснити значення терміна «розстріляне Відродження»	
оцінити наслідки втручання влади в мистецький процес	
визначити суть літературної дискусії і висловити оцінку естетичних орієнтирів М. Хвильового	

Перелік методів розвитку критичного мислення достатньо великий і вчителю варто опанувати цим різноманіттям². Кожен з методів має свої завдання і вчитель, підбираючи методи в залежності від мети та змісту уроку, орієнтується на доречність застосування саме цього методу. До того ж особливості того чи іншого з методів дозволяють ефективно використовувати його саме на певному етапі уроку. Наприклад, найбільш поширені методи можуть ефективно використовуватись таким чином.

Вступна частина уроку	Основна частина уроку	Підсумкова частина уроку
Кластер Асоціативний куц Дерево передбачень Таблиця «З-Х-Д» («Знаємо – Хочемо дізнатись – Дізнались») Мозковий штурм Робота в парах Кошик ідей	Карта поняття Читаємо в парах/ запитуємо (узагальнюємо) в парах Тонкі і товсті запитання Подвійний щоденник Читання з маркуванням Опорні слова Т-таблиця Картографування тексту	Сенквейн Кластер Займи позицію Бортовий журнал Таблиця «З-Х-Д» («Знаємо – Хочемо дізнатись – Дізнались») Концептуальна таблиця ПМЦ

² Опис і конкретні рекомендації щодо використання їх на уроках з різних предметів ви може знайти в наших останніх працях: О. Пометун, І.Сущенко. «Навчаємо мислити критично: посібник для учителів». -Д.: Ліра, 2016; О. Пометун, І.Сущенко, «Основи критичного мислення: методичний посібник для учителів». - Д.:Ліра, 2016

Вірні і невірні судження Мульти-голосування Передбачення на основі опорних слів Діаграма Венна	Концептуальна таблиця Спитайте у автора Робота в парах та малих групах з різними дидактичними завданнями Ажурна пилка (мозаїка) Навчаючи вчуся Дискусія	Займи позицію Шкала думок ПРЕС Діаграма Венна Риб'яча кістка (фіш-бон)

Цей приклад вдало ілюструє те, яким чином вчитель може поєднати роботу над предметним матеріалом з розвитком критичного мислення учнів. Проте, побудова такого уроку вимагає від вчителя багатьох речей. І створити атмосферу позитивної взаємодії учнів, і організувати роботу з текстами певним методом, і, звісно, насамперед, самому оволодіти набором таких методів і форм навчання. Принципово важливим є звісно й критичність мислення самого вчителя!

Зазвичай для оволодіння технологією розвитку критичного мислення замало лише прочитати про неї у методичній літературі. Дуже бажаним є пройти спеціальне тренінгові навчання з метою отримати необхідні практичні уміння. Часто вчителі зауважують, що лише під час такого навчання з моделювання відповідних занять і методів вони змогли до кінця усвідомити особливості власної діяльності, яких потребує технологія.

На жаль, у системі сучасної педагогічної освіти майбутні вчителі не отримують поки що ані цих знань, ані цих умінь. То ж завданнями сьогодні є включення такої підготовки в систему професійного розвитку і вчителів, і викладачів вищої педагогічної школи та розвиток системи неформальної тренінгової освіти педагогів.